

Юрчук Л.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри управління освітою НАДУ

Механізм утворення освітніх округів

У статті висвітлено процес утворення освітніх округів в Україні, проаналізовано їх функції та соціальні наслідки, кроки організаційної роботи влади і громадськості.

Ключові слова: освіта, система управління, освітня політика, освітній округ, освітній простір, освітня система, громадсько-державне управління.

Юрчук Л.Н. Механизмы создания образовательных округов

В статье освещен процесс создания образовательных округов в Украине, проанализированы их функции и социальные последствия, шаги организационной работы со стороны власти и общественности.

Ключевые слова: образование, система управления, образовательная политика, образовательный округ, образовательное пространство, образовательная система, общественно-государственное управление.

Yurchuk L.N. Mechanism of formation of education district

The article explains the creation of educational districts in Ukraine, and analyzed their functions and social consequences of organizational steps by the authorities and the public.

Key words: education, governance, educational policy, educational district, educational environment, educational system, public and state administration.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших аспектів розвитку системи освіти в Україні є її регіоналізація, яка передбачає розмежування компетенцій між різними рівнями владних структур, формування регіонального освітнього простору в цілому і становлення окремих його елементів, зокрема освітніх округів (ОО). Зростаючі вимоги з боку держави і суспільства до якості, доступності та ефективності освітніх послуг сприяють формуванню нових умов розвитку регіональної освіти.

На нашу думку, для вирішення проблеми оптимізації мережі освітніх закладів і установ необхідно провести реструктуризацію мережі загальноосвітніх закладів, що забезпечить рівний доступ до освіти, профільне навчання в старшій школі, підвищення якості освіти за рахунок концентрації освітніх ресурсів, адекватних визначеному етапу навчання, і конкуренції установ. Освітня мережа повинна забезпечувати доступ до максимально широкого комплексу освітніх послуг. При цьому кількість тих чи інших освітніх закладів повинна відповідати реальним потребам у відповідних освітніх послугах.

Аналіз досліджень та публікацій. У науковій літературі проблеми функцій освіти, зокрема питання розвитку освіти регіону, висвітлюються досить широко і є достатньо актуальними. У цьому контексті слід особливо виділити роботи Г.Ушамірської, А.Єфремової. На впровадження шкільних ОО звертають увагу науковці-практики, методисти інститутів післядипломної освіти Київської, Рівненської, Хмельницької областей та окремих міст (Львова, Маріуполя). Це питання висвітлено в аналітичних доробках науковців О.Беха, Л.Ващенко, В.Громового, А.Мазака та І.Осадчого, Г.Єльнікової і керівників регіональних освітніх структур.

Недостатня повнота і системність досліджень напрямів перетворюючої дії освіти на суспільство регіону, зміни ступеня впливу освіти на різні суспільні сфери як результату її регіоналізації актуалізують вивчення цих питань. Уповільненість процесу створення освітніх округів свідчить про недостатнє поширення наявного

досвіду серед освітян та громадян. Регіональна освітня система розуміється як система освітніх інститутів, технологій, форм, методів і засобів освіти, а також механізмів взаємодії між ними, структура і функціонування якої відповідають принципам регіоналізації і відображають регіональні особливості розвитку суспільства. Усі зміни, що відбуваються в ньому, позначаються на освіті з усіма проблемами.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Існує потреба в розробці теоретичних та практичних основ регіональної системи освіти, в науковому усвідомленні впливу регіоналізації освіти на рівень виконання її функцій, що виникає у зв'язку із стратегічним курсом суспільства на посилення ролі регіонів у регулюванні суспільного життя. Зростання уваги до регіональних аспектів соціального та економічного розвитку зумовило переоцінку традиційних факторів регіонального розвитку, переосмислення функцій освіти, набуття нею особливого значення як рушійної сили позитивних змін у регіоні. Слід сприяти подоланню відірваності від освітніх запитів регіону. В цих умовах виникає потреба у дослідженні кардинальних змін функціонування освітянської галузі, вивченні змісту її функцій, рівня їх виконання, чинників, що сприяють посиленню її впливу на розвиток усіх сфер територіальної громади.

Виявлені недоліки теорії і практики модернізації сільських шкіл об'єктивно зумовлені наявністю протиріч між: окремими інваріантними методиками розвитку освіти і потребою в теоретичному обґрунтуванні та використанні варіативних комплексних педагогічних механізмів модернізації сільських шкіл через соціально-економічну, територіальну неоднорідність; потребами суб'єктів освітнього процесу в широкому спектрі освітніх послуг і збереженням локального освітнього простору, низьким рівнем формування регіонального освітнього простору; зростаючими вимогами до рівня і якості підготовки підростаючого покоління і недостатньою якістю освітніх послуг, що надаються сільською школою, в тому числі і малокомплектною.

Якісний розвиток освітньої системи на регіональному рівні сьогодні стримується через такі проблеми, як перевага оперативного управління над програмно-цільовим; відсутність системи освітнього моніторингу; недосконалість широкого інформаційного поля; недостатність практичної методичної допомоги педагогам.

Обґрунтованими заходами у цьому плані є: удосконалення банку даних з метою посилення пізнавальної функції управління, чіткий розподіл функціональних обов'язків між різними рівнями управління, перехід управління на аналітичну основу, впровадження моніторингу результативності роботи керівників за основними показниками, проведення систематичної корекції усіх функцій управління на основі контролю, залучення громадських організацій до здійснення контролю.

Формування цілей статті. Мета статті – показати конкретні практичні кроки влади і громади щодо утворення освітніх округів; наголосити на важливості спільного відповідального та результативного впливу на формування регіональної освітньої політики, ефективного використання конституційного права на здобуття якісної освіти на всіх щаблях національної освітньої системи.

В умовах економічної кризи ми не маємо права неекономно витратити бюджетні кошти. Тільки за умови їх концентрації можна досягти реальних результатів у підвищенні якості освіти. Показник “кількість учнів на одного вчителя” наразі є найважливішою оцінкою ефективності використання фінансових ресурсів. Є сільські школи, в яких співвідношення учень-вчитель становить один до двох. І цю ситуацію можна змінити через формування освітніх округів та регіонального освітнього простору.

Освітня інфраструктура більшості територій України характеризується перевагою сільських шкіл, що становлять 67,8% у структурі закладів загальної освіти. Прогнозована кількість дітей, які підуть до школи, щороку зменшується. Як показують дані досліджень, в окремих регіонах країни в сільській місцевості прогнозується значне скорочення кількості учнів, по деяких класах до 30%. Саме на підвищення якості, доступності та ефективності освіти спрямована і реструктуризація освітньої мережі, яку розпочали органи місцевої влади.

Регіоналізація освіти може розглядатися як її розвиток у напрямі набуття нової якісної характеристики – відповідності освітнім потребам регіону – з метою активізації її внутрішніх ресурсів розвитку, а освітні потреби мають формуватись засобами освіти тих особистісних якостей, що сприяють самореалізації та активній громадянській діяльності.

Скорочення чисельності учнів внаслідок несприятливої демографічної ситуації і застаріла матеріально-технічна база шкіл призводять до неефективності функціонування наявної шкільної мережі. Бюджетних ресурсів недостатньо для утримання існуючої мережі і надання якісних освітніх послуг. Для цього потрібно створювати освітні округи. Реформування системи освіти може бути успішним лише в тому разі, якщо воно отримає громадську, політичну й фінансову підтримку з боку органів державного управління та населення.

Виклад основного матеріалу. Механізми розвитку регіональних освітніх систем визначені в низці документів, у тому числі в Законі України “Про освіту”. Документом, що визначає стратегію розвитку освітніх округів, стала постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. “Про освітній округ”, що врегульовує питання створення та функціонування освітніх округів [1]. В основу зазначеного документа покладено проект, що розроблявся Міністерством освіти і науки України спільно з Комітетом з питань науки та освіти Верховної Ради України в 2008–2009 рр. на підставі широкого громадського обговорення. Зазначений документ є результатом праці значного кола фахівців у попередні роки і є цілком прийнятним.

Перші кроки щодо створення освітніх округів слід розпочинати з переговорів з керівництвом області, району, міста і визначення подальшої долі (статусу) всіх шкіл району, міст і сіл. На нашу думку, фахівцям інститутів післядипломної освіти педагогічних працівників доцільно розробити (долучивши кращих методистів та директорів освітніх установ, представників громадськості) систему запитань щодо виявлення та оцінки дійсного стану мережі освітніх установ регіону.

Обов’язково мають відбутись консультації щодо збирання даних, заповнення анкет у режимі телефонного та Інтернет-зв’язку. Можлива робота експертів на місці та передача зібраних матеріалів до інституту, де відбудеться первинна обробка. Наступним кроком мають бути консультації з відділом освіти та директорами шкіл району щодо обговорення перших результатів аналізу. Після представлення і обговорення попередніх даних аналізу про роботу шкіл району слід *визначити дійсний стан всіх освітніх установ*. Важливо одночасно встановити можливість розвитку міжшкільної кооперації, її види і напрями. Наприклад: “обмін” учителями, спільні навчально-виховні заходи, організація навчального процесу; використання приміщень і можливостей базових шкіл; навчання учнів; автоперевезення.

Принциповим для всіх учасників є організаційні та фінансові аспекти, координація діяльності установ, управління освітнім округом, а також обґрунтування заходів щодо зміцнення матеріальної бази опорної школи.

Лише після такої організаційної роботи слід переходити до планування подальших дій, визначення завдань і узгодження термінів їх виконання.

Наступним важливим кроком є зустріч в обласному (районному, міському) управлінні для представлення перших підсумків, попередніх результатів аналізу і обговорення подальших спільних дій, де його виконавці вже мають дані про якості існуючих освітніх послуг, що надаються в навчальних закладах, які планується включити до складу округу, зокрема стану впровадження допрофільної підготовки та профільного навчання в них. Обов'язковим має бути проведення серед учнів старших класів та їх батьків діагностики (анкетування, тестування, співбесід) з метою встановлення їх уподобань щодо вибору учнями профілю навчання.

На початку процесу утворення ОО слід провести вивчення рівня можливості надання навчальними закладами, які увійдуть до складу освітнього округу, отримують статус опорних для організації на їх базі допрофільної підготовки та профільного навчання. При визначенні опорних шкіл має бути врахована динаміка демографічних показників, перспективність населених пунктів (інфраструктура, дороги, зв'язок, доступ до Інтернету), проектна потужність приміщень навчальних закладів. Водночас чи не вирішальним критерієм для оптимізації мережі, формування ОО та опорних шкіл є врахування якісного складу педагогічного колективу.

Потрібно чітко спланувати і провести організаційну роботу щодо визначення адміністративних меж освітнього округу. При цьому велике значення має інформаційно-роз'яснювальна робота серед педагогічних колективів, учнів та їх батьків, громадськості щодо доцільності створення округу та його переваг у здобутті учнями якісної освіти на базі опорних шкіл.

За наслідками заходів, визначених у Положенні, та висновків виконавців щодо доцільності створення округу орган управління освітою порушує перед органом місцевої виконавчої влади (органом місцевого самоврядування) клопотання про створення округу. Лише після проведеної організаційної роботи та прийняття рішення про створення округу вже остаточно орган місцевого самоврядування ухвалює рішення щодо існування ОО, як і рішення про зміни у складі суб'єктів округу, його адміністративних меж. Колегіальним органом, що здійснює управління округом та забезпечує координацію діяльності його суб'єктів, є Рада округу. Саме вона на підставі Положення [1] розробляє власне положення про округ, що погоджується з усіма керівниками суб'єктів округу та у разі, якщо до складу округу входять заклади культури, охорони здоров'я, фізичної культури, відповідними органами, яким підпорядковані ці заклади, й затверджується органом управління освітою.

Створення освітніх ОО є складовою сучасних педагогічних інновацій. Його ключовою метою визначено створення системи залучення до управління освітою громадськості шляхом запровадження в них виборних рад, які вирішуватимуть не лише освітні питання, але й опікуватимуться вихованням дітей, профілактикою правопорушень, соціальним захистом і становленням громади.

Через нові завдання одночасно потрібно проводити вдосконалення діяльності методичних об'єднань педагогічних працівників та методичних підрозділів округу, активізувати (поновити) партнерські стосунки та співпрацю з професійно-технічними і вищими навчальними закладами, закладами післядипломної педагогічної освіти, охорони здоров'я і установами культури.

По-справжньому діючі освітні округи неможливо впровадити силами одних тільки чиновників. У цей процес потрібно залучати ВНЗ і майбутніх роботодавців.

Освітня система є надзвичайно складною соціальною системою. Окремі її компоненти та підсистеми є автономними організаціями, які мають власну логіку і закономірності функціонування та розвитку. Тому процес змінювання системи освіти завжди має конкретний і локальний характер, виступає як сукупність процесів створення та запровадження окремих нововведень. Залежно від особливостей конкретного нововведення новий порядок може існувати локально, поширюватись на окремі підсистеми або ж охоплювати всю систему освіти та змінювати її [4].

Ця робота може зайняти від двох місяців до півроку. Разом можливо подолати всі труднощі, що постають на шляху створення округів, раціоналізації мережі шкіл, підвищення її ефективності та якості освіти в інтересах учнів, місцевої громади.

Концептуальні педагогічні основи утворення ОО включають в себе – умови: створення єдиного інформаційно-освітнього простору, введення нормативного фінансування; формування регіональної моделі нормативно-правових відносин у галузі освіти; напрями: формування ОО, підготовки, перепідготовки, організації професійного зростання менеджерів і педагогів; принципи: повнота реалізації потреб особистості, суспільства і держави, відкритість, обов'язковість вибору освітньої послуги, облік усіх потреб, варіативність освітніх програм та ін.

Освітній округ – один з прикладів горизонтальної форми самоврядування і кооперації в освіті. Межі освітнього округу необов'язково повинні збігатися з адміністративно-територіальним поділом регіону. Засновниками освітнього округу можуть виступати директори шкіл, районні відділи освіти.

Створення ОО надає достатньо широкі освітні можливості для школярів, розширення поля вибору під індивідуальні потреби дитини; створення умов для ранньої професіоналізації учнів старших класів, розширення поля можливостей для випускників шкіл, підвищення якості освіти, посилення орієнтації на вимоги регіонального ринку праці; забезпеченні всієї повноти освітніх послуг, що надаються учням на території освітнього округу. Реалізація пропозицій щодо вдосконалення системи управління освітою регіонів сприятиме більш оперативній та ефективній взаємодії органів управління освітою всіх рівнів, структурно-змістовій реструктуризації мережі освітніх установ, створенню єдиного освітнього простору на території регіонів, концентрації ресурсів і зусиль на вирішенні пріоритетних завдань в освіті (рис. 1).

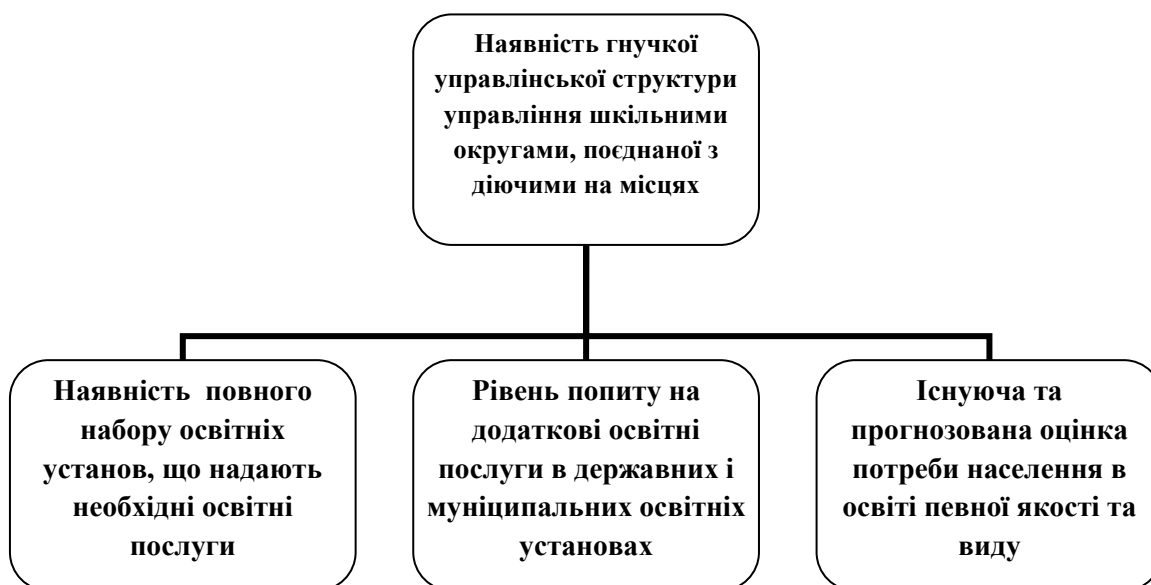

Рис. 1. Принципи та критерії виділення освітніх округів

Експериментальний досвід дав змогу в Росії сформувати три моделі освітніх округів: “жорстка державна” модель – передбачає передачу державному органу управління освітою більшості ключових функцій в управлінні регіональною освітою; “м’яка державна” модель – допускає “наближення” держави до об’єктів управління; “міжрегіональна договірна” модель – заснована на підвищенні ролі суспільно-державного управління, передбачає об’єднання ресурсів кількох громад за участю держави для вирішення окремих завдань функціонування та модернізації освіти на даних територіях. Ця модель більше відповідає українським критеріям.

Введення освітніх округів можливе за різними моделями і не завжди вимагає значних перебудов у системі управління освітою. Управління освітою через освітні округи спрощує реалізацію програм і проектів розвитку освіти, гармонізує державне і муніципальне управління територіальними системами освіти, скорочує адміністративні витрати, сприяючи модернізації системи регіональної освіти.

З метою розширення громадської участі в управлінні освітою у всіх округах створюються громадські ради. До їх складу входять представники органів місцевого самоврядування, управління освітнього округу, громадських організацій, ЗМІ, учасники освітнього процесу. Серед основних повноважень рад – формування пропозицій щодо взаємодії органів місцевого самоврядування з відділом освіти, здійснення громадського контролю за станом освітніх установ регіональної освіти, реалізацією програм їх розвитку, дотриманням законних прав та інтересів учнів, вихованців і працівників, фінансово-господарською діяльністю освітніх установ, а також участь у незалежній експертизі якості підготовки учнів.

Ідея створення освітніх округів себе в цілому виправдала. Це підвищило керованість, допомогло заощадити значні кошти за рахунок оптимізації ресурсів та реструктуризації мережі закладів (рис. 2). Існують певні недоробки, пов’язані з недостатньо налагодженою взаємодією засновників, плануванням, підготовкою фахівців, формуванням матеріально-технічної бази.

Рис. 2. Основні завдання, які вирішуються в рамках створення округу

Система округів дозволяє більш чітко реалізувати прийняті державні рішення у сфері освіти, забезпечити ефективне використання ресурсів, виключити дублювання функцій між місцевим і регіональним рівнями влади, сприяти безперервній освіті.

Принципами діяльності ОО може виступати територіальне об’єднання та кооперація діяльності навчальних установ для забезпечення цілісності освітніх

програм, якісної організації навчально-виховного процесу в суб'єктах округу та його управління.

Округ створюється на підставі *установчої угоди про спільну діяльність* між суб'єктами округу, яка визначає особливості організації навчально-виховного процесу; права та їх обов'язки, організацію підвезення учнів і педагогічних працівників до місця навчання та додому та інші важливі моменти.

Загалом освітній округ реалізує наступні функції: управлінську (через діяльність ради округу, репрезентує громадсько-державне управління), інноваційну, навчально-виховну (у тому числі забезпечення допрофільної підготовки, профільності, неперервності, дистанційності навчального процесу), методичну, представницьку (школа – центр маркетингу сільського району), інформаційну.

Зазначений напрям державної освітньої політики має позитивні (економія коштів при реорганізації шкіл, покращення транспортної інфраструктури району, розробка комплексного плану розвитку території) та негативні ефекти (питання працевлаштування вивільнених учителів та обслуговуючого персоналу, витрати на ремонт автобусів, доріг, придбання автобусів, заробітну плату водіїв), які зумовлені недосконалим законодавством, браком коштів, негативним суспільним сприйняттям певних управлінських дій [5]. Наприклад, у Польщі деякі гміни відмовились від шкільних автобусів, замовивши послуги приватних перевізників (як менш затратні), оскільки громада контролює фінансування освітнього процесу.

Модель освітньої мережі не може бути впроваджена зверху в адміністративному порядку, вирішальним за будь-яких змін у структурі організації освіти на місцях є рішення батьків.

Створення округу, реорганізація школи мають не лише сприяти економії видатків на освіту, а й приносити додаткові освітні можливості для місцевої громади в цілому (без цього ні нові схеми підвезення, ні територіальні, матеріально-технічні, змістові трансформації освітнього процесу не будуть реалізовані) [8].

У процесі оптимізації мережі навчальних закладів з'являються надлишкові приміщення у сільських школах. У зв'язку з цим переважна більшість громад районів визначаються із відкриттям НВК “школа – дитячий садок”, “школа – родина” (це дає змогу забезпечити дітей дошкільного віку вихованням у ДНЗ).

Питання матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу може бути вирішене тільки через передачу повноважень на місцевий рівень. Так само і питання профільної підготовки, підвищення якості, доступу до якісної освіти потребує передачі повноважень із організаційно-методичного забезпечення навчального процесу на рівень, де надаються освітні послуги. Система прийняття рішень, спрямована на вирішення проблем школи і розвиток середньої освіти, має бути зосереджена там, де виникають проблеми і де сконцентровані (тобто можуть бути введені в дію) додаткові ресурси, а також там, де розроблятимуться спільні механізми і шляхи вирішення цих проблем.

Як свідчить досвід перших спроб створення округів, – це провідник нового підходу до надання послуг в освіті, і вони мають стати важливими елементами державно-громадської організації освітнього процесу, що дасть можливість залучати додаткові надходження, а також ефективно використовувати наявні державні кошти для забезпечення освітнього процесу, оцінювання якості освіти і розробляти стратегію розвитку освітнього округу з урахуванням інтересів і ресурсів громад [3].

Хоч би яким досконалим було Положення про освітній округ, це досить загальний документ, з нього не можна виписати і запропонувати універсальні кроки.

Тому перед місцевими органами управління освітою стоять серйозні завдання: слід розробити нормативні документи, які регламентують роботу суб'єктів освітнього округу, визначають взаємодію навчальних закладів; створюють структури управління округом; Ради освітнього округу; методичні об'єднання вчителів за профілями навчання тощо; регламентують створення міжшкільного навчального плану; погоджують процедуру оцінювання навчальних досягнень учнів; передбачають медико-психологічний супровід дитини (складність адаптації школярів до навчання у новому колективі); визначають особливі функції класних керівників; узгоджують режим роботи закладів [7].

Так склалося, що відповідальність за надання освітніх послуг не зосереджена ні в одному міністерстві, а розподілена між кількома відомствами. Міністерство освіти і науки відповідає за програми навчання, дотримання стандартів. Питаннями заробітної плати, соціальних виплат учителям займаються Міністерство фінансів, Міністерство економіки, а також Міністерство праці та соціального захисту [2].

Функціональні обов'язки працівників районних відділів освіти часто підміняються виконанням багатьох розпоряджень або просто телефонних доручень, вказівок, які суперечать завданням державної освітньої політики чи просто ігнорують їх, лежать в іншій площині. В результаті районні відділи не справляються з потоками команд та інформації, що йдуть крізь них “згори” і “нагору”. Через таку перевантаженість і брак кваліфікації районні відділи освіти не в змозі забезпечити нормальну роботу галузі. Тим більш, вони не займаються питаннями розвитку освіти, і не є організаторами горизонтальної комунікації. Вони не можуть забезпечити збирання даних та аналіз проблем освіти у своєму районі, налагодити взаємодію між школами, між школою і громадою, між школами й органами влади.

Проблеми якості і доступу до середньої освіти розв'язуються через раціоналізацію мережі середніх навчальних закладів. Ці питання мають багато організаційних, правових та фінансових аспектів. Усі ці проблеми не зможуть зрушити з місця без перенесення акценту з окремого закладу, школи на організацію взаємозв'язків між школами, між школою та громадою.

Як показують дослідження в рамках проекту “Розвиток освітньої політики на місцевому рівні”, взаємодія між школами дозволяє досягти раціоналізації освітньої мережі, а також здійснювати стратегічне планування розвитку шкіл. Це відбувається шляхом посилення спільної участі шкіл в організації освітнього процесу.

Школи можуть взаємодіяти між собою, мати партнерські відносини з громадою. У результаті запровадження міжшкільної співпраці партнерські відносини однієї школи з батьками і громадою стають надбанням усього освітнього округу.

Школам, які успішно взаємодіють між собою, більше довіряють батьки та місцева громада і їм легше залучати додаткові ресурси. Саме ці форми взаємодії дають можливість краще й ефективніше розподіляти й використовувати ресурси, створюють умови для рівного доступу до якісної освіти для якомога більшої кількості дітей. Вони і є основними складовими раціоналізації освітньої мережі. Без цих зв'язків ресурси шкіл використовуються неефективно, розпоршуються.

Як свідчить досвід підтримки створення програми раціоналізації освітньої мережі через співпрацю між школами, перешкодою позитивним змінам в освіті залишається також брак управлінських навичок. Низька організаційна та управлінська підготовка освітянських кадрів гальмує втілення поставлених Міністерством освіти і науки України завдань переходу до нових стандартів, перешкоджає засвоєнню

сучасної методології викладання в школах, ставить під питання нові принципи організації навчального процесу [6].

Мають відбуватися системні впливи на освітній процес різних його учасників, для яких потрібні проектні форми організації робіт та комунікація між учасниками освітнього процесу, де діючими суб'єктами є Державне управління, МОНУ регіональне, місцеве управління та відділи, а також депутати і фракції Верховної Ради, політичні партії, окремі політики, проектні групи, творчі об'єднання та інші громадські формування. Як результат відбувається вироблення пропозицій та політичних рішень, підготовка й оприлюднення організаційних, методичних рекомендацій щодо покращення освіти, перевірка рішень, рекомендацій на ефективність, доцільність, реалізацію. Підготовка та проведення семінарів, конференцій, конкурсів, публікацій, Інтернет-сторінок, пілотні проекти в рамках державної програми – все може стати реальною справою.

Сьогодні політичні методи роботи щодо середньої освіти в основному обмежені двома крайнощами – нереалістичними обіцянками і замовчуванням складних питань. Причиною цього є відсутність ефективних інструментів розв'язання проблем. В остаточному підсумку це призводить до закритості влади і відчуження населення від системи прийняття рішень щодо середньої освіти.

Висновки. Через неузгодженість механізмів впровадження програм державної освітньої політики на регіональному та місцевому рівнях стан регіональної освіти не покращується, особливе занепокоєння викликає ситуація в окремих малих містах і в сільській місцевості. Навіть наявні обмежені ресурси на освіту витрачаються неефективно. В освітній галузі задіяно занадто багато сил, різноманітних суб'єктів і всі вони мають свої інтереси. Недосконалість системи управління призводить до браку коштів, недостатньою є прозорість їх використання, розшарування суспільства робить усе менш доступною якісну освіту для все більшої кількості дітей.

Аналіз стану справ в українській освіті показує невідповідність між намірами передачі повноважень (деконцентрації) і фактичною концентрацією функцій прийняття рішень центральними органами влади. До того ж органи центральної влади діють вкрай нескоординовано й інколи складається враження, що вони приймають свої рішення, не радячись з регіонами й не в інтересах споживачів освіти, а виходячи з вузькополітичних, корпоративних міркувань, змагаючись між собою.

Мало поширюється позитивний досвід, що існує в регіональній освіті (досвід створення освітніх округів в Київській, Львівській, Вінницькій та інших областях).

Закриття школи за відсутності альтернативних доступних шляхів здобуття середньої освіти негативно позначається на житті села, і тому закриття школи не може бути відомчим чи адміністративним питанням – інтереси місцевої громади мають враховуватися передусім при ухваленні таких рішень. Законодавством України передбачено, що рішення про закриття шкіл приймають органи місцевої влади. Але потрібні ще додаткові механізми, щоб таке рішення не було авторитарним і непрозорим і не завдавало шкоди користувачам освітніх послуг [2].

Метою створення освітніх округів є більш раціональна, ефективна організація освітньої діяльності. Створення округів дає змогу досягти бажаної раціоналізації шляхом посилення взаємодії між окремими школами, а також шляхом спільної участі шкіл у плануванні розвитку освітнього процесу на своїй території. Наше бачення полягає в тому, що взаємне підсилення школами одна одної в межах округу може стати засобом у вирішенні проблеми неефективної організаційної структури, розпорощення ресурсів, яке сьогодні має місце в освіті України.

Напрямок подальших досліджень. На нашу думку, існує потреба в розробці концептуальних засад і механізмів модернізації сучасних сільських регіональних освітніх систем, а слабкий рівень розвитку освітнього права не дає можливості повною мірою використовувати запропоновані технології та механізми модернізації сільських освітніх установ через створення ОО. Формування регіональних ОО запропоновані в умовах значного зменшення кількості сільського населення, малодоступності, віддаленості, низького рівня розвитку технічних комунікацій більшості сіл. Нечисленність і малокомплектність освітніх установ як специфічний елемент регіональних освітніх систем визначило і слабкий рівень модернізації педагогічного процесу в рамках галузевої взаємодії.

Утворивши ОО, можна мати оптимальну структуру державно-громадського управління освітою на основі таких критеріїв: забезпечення рівного доступу споживачів до освітніх ресурсів і освітніх послуг; єдність регіонального освітнього простору; орієнтованість системи освіти на місцеві ринки праці.

Реформування державного управління освітою на засадах відкритості, демократичності, децентралізації, оновлення змісту освіти, реального залучення громадськості до управління як рівноправного партнера допоможе вирішити проблему набуття українським суспільством статусу суспільства, що навчається [7].

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про освітній округ : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серп. 2010 р. № 777. – Режим доступу : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/.../KP100777.html
2. Аналітична записка. Стан і перспективи розвитку середньої освіти в Україні. – Режим доступу : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:jJk9ndOUfuMJ>
3. *Каплун М.* Школа життя по-українськи: система профільної середньої освіти / М. Каплун. – Режим доступу : <http://centromonitor.com.ua/?p=380>
4. *Кульпін П.* Освітні округи як чинники модернізації управління освітою / П. Кульпін. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/manage/1741>
5. *Панкевич А.* Освітні округи як один із напрямів реалізації державної політики в галузі освіти / А. Панкевич. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/obrii/.../Pankevich.doc.p
6. Освітні Округи. Доповідна записка / Ін-т упр. сусп. змінами. – Режим доступу : www.istc.biz
7. Освітня система сільського району: проблеми та перспективи розвитку / уклад. : Н. І. Клокар, М. С. Солодуха. – К. : АПН України, б. р.
8. Сільські Освітні Округи. Аналітична записка. – Режим доступу : <http://www.istc.biz> [PDF]